

**FRA WITTENBERG TIL VERDEN:
MARTIN LUTHER DENGANG OG I DAG**
MICHAEL AGERBO MØRCH, JONAS KJØLLER-
RASMUSSEN OG CARSTEN ELMELUND PETERSEN
(RED.)
KOLON, 2019
230 SIDER

Anmeldt af Harald Hegstad

Martin Luthers liv og teologi fikk stor oppmerksomhet i forbindelse med reformasjonsjubileet i 2017, og det ble utgitt en rekke bøker. Slik sett kan denne utgivelsen fortone seg som noe post festum. Men utgiverne argumenterer godt for at Luthers betydning ikke er begrenset til jubileene, men at det er en kontinuerlig oppgave for luthersk teologi å arbeide med Luthers teologi og dens aktuelle betydning. I innledningen peker Michael Agerbo Mørch og Jonas Kjøller-Rasmussen på behovet for å sammenholde historisk forståelse og aktuell bruk av Luther. Luthers teologi er ingen tidløs størrelse, men er også et uttrykk for den tid han levde i og hans egen personlige historie. »Han var barn af sin tid, indfældet i tysk renæssancekultur med dens magtkampe, sociale utfordringer og begyndende industrielle udvikling. Han tænkte teologi ud fra tidens problemstillinger og de utfordringer, hans egen martrede person fostrede« (s. 7).

På samme måte som Luthers teologi var en kontekstuell teologi, slik har man til ulike tider i den lutherske kirkes historie utformet sine egne Luther-bilder. Luther-forskningen må derfor både arbeide kritisk med Luther og med ulike former for Luther-resepsjon og Lutherfortolkning. Hensikten med boken er derfor »[i]kke for at celebrere det bestående, men for at give et springbræt, der kan føre videre til nye studier i forfatterskabet, en fortsatt refleksion og en kritisk besindelse på den lutherske arv« (s. 9).

For å realisere en slik intensjon har redaktørene samlet ni artikler som på ulike måter tematiserer Luthers teologi og dens aktuelle betydning. På tross av mye interessant stoff, innfrir likevel disse artiklene ikke uten videre det program som lanseres i innledningen. Jeg savner her en eller flere artikler som reflekterer over på hvilken måte Luther og hans teologi kan ha autoritet og betydning i den lutherske kirke i dag. Kun én av artiklene kan sies å

anlegge et kritisk syn på Luthers teologi, nemlig Peter Olsens artikkel »Tvang til Tro? Martin Luthers religionsfrihed«. Her tegnes et usminket bilde av Luthers forferdelige utfall mot jødene og anabaptistene. I et appendix gir Olsen oss en dansk oversettelse av Luthers skrift »Om kristne fyrster er skyldige at bekæmpe gendøbernes ukristelige sekt med korporlige straffe og med sværdet«. Det er på sin plass at man i en bok som ellers vurderer Luther høyt, har med et kapittel som så åpent framstiller denne Luthers nattside.

En slik kritisk holdning finner man imidlertid lite igjen av i de andre artiklene. Med utgangspunkt i Luthers teologi behandles her ulike interessante og sentrale tema, men de fleste forfattere synes å forutsette at Luther gir normative svar på de fleste spørsmål. Man kan riktignok diskutere hvilken Luther-tolkning som er den rette, men forutsetningen synes å være at bare man har funnet hva Luther egentlig mente, så har man også funnet det rette svaret på det teologiske spørsmålet. Om man simpelthen kan forutsette at Luther hadde det hele og fulle svaret på alle sentrale teologiske spørsmål, gjøres det imidlertid ikke særlig forsøk på å drøfte – heller ikke om det er mulig å formulere seg på samme måte i en historisk kontekst som avviker svært mye fra Luthers.

At boken altså ikke helt holder det den lover på dette punktet, forhindrer ikke at den inneholder mange bidrag som uansett er svært interessante. Her får vi bidrag om sentrale tema som Luthers kristologi (Arne Helge Teigen), korsteologi og erfaring (Asger Chr. Højlund og Børge Haahr Andersen), forsoningen i Luthers

salmetekster (Egil Sjaastad), Luthers syn på filosofien (Jakob Valdemar Olsen) og Guds allmakt og korset (Knut Alfsvåg). Et par bidrag er viet Lutherresepsjon og Luthertolkning i dansk kontekst (Flemming Kofod-Svendsen og Carsten Elmelund Petersen).

Mange av bidragene hadde vært enda mer interessante om de i større grad hadde diskutert den aktuelle betydning av de ulike temaer. Når Arne Helge Teigen i sin artikkel tar et oppgjør med den trinitariske subordianismen hos Wayne Grudem og andre, hadde det vært interessant å vite hvilken konsekvenser en slik tenkning – og oppgjøret med den – får for spørsmålet om kjønnsroller. Når Asger Højlund og Børge Haahr Andersen påpeker at erfaringen spilte en større rolle i Luthers teologi enn mange har ment, kunne han gjerne trukket linjer til vår tids diskusjon om erfaringens rolle i teologien. Haahr Andersen peker for øvrig i en fotnote (s. 72) på spenningen mellom Luthers betoning av Guds vrede og det han mener er et mer endimensjonalt gudsbilde i vår tids teologi. Artikkelen hadde blitt langt mer spennende om han ikke hadde forvist en slik påstand til en fotnote, men gitt den en skikkelig begrunnelse og behandling i selve artikkelen.

For øvrig merker man visse spenninger mellom artikkelforfatterne som gjerne kunne vært tematisert mer eksplisitt. Når Børge Haahr Andersen tar avstand fra tanken om at lovens gjerning ikke er avledet av eller underordnet evangeliet (s. 74), synes han å være uenig med Asger Højlund som nettopp mener at loven er »et uttrykk for Guds barmhjertighed« (s. 46).

Forfatteren av bokens siste artikkel, Knut Alfsvåg, er for øvrig kritisert med navns nevning i to andre artikler – av Peter Olsen for å skjønne Luthers holdning til jødene (s. 111), og av Jakob Valdemar Olsen for å mistolke Luthers skapelsesteologi (s. 180–187).

Alt i alt er dette en bok med mange interessante enkeltbidrag til forståelsen

av Luthers teologi. Boken hadde vært enda mer interessant om den i enda større grad hadde maktet å diskutere den sterke normativitet som for de fleste av bokens forfattere knytter seg til Luthers tekster. Dermed kunne boken i enda større grad blitt et bidrag til forståelsen av luthersk teologi i dag.